

Розділ II. Особливості психічного розвитку особистості на різних етапах онтогенезу

УДК: 159.95

Король В.М., Петренко О.А.

Теоретико-методологічний аналіз проблеми розумового розвитку школярів різного віку

Анотація. У статті надано загальну характеристику особливостей розумового розвитку учнів шкільного віку. Розкрито класифікацію розумових операцій. Визначено стратегію використання нових технологій у роботі з учнями різного шкільного віку.

Ключові слова: шкільний вік, розумовий розвиток, розумові операції.

Король В.Н., Петренко Е.А. Теоретико-методологический анализ умственного развития школьников разного возраста

В статье надана общая характеристика особенностей умственного развития учеников школьного возраста. Раскрыта классификация умственных операций. Определена стратегия использования новых технологий в работе с учениками разного школьного возраста.

Ключевые слова: школьный возраст, умственное развитие, мыслительные операции.

Korol V.N., Petrenko E.A. Theoretical and methodological analysis of the problem of mental development of schoolchildren.

Summary. The article presents the general characteristics of the peculiarities of mental development of school-age pupils. It is revealed the classification of mental operations. The strategy of new technologies use in work with different school-age pupils.

Keywords: school age, mental development, mental surgery.

Постановка проблеми. Проблема розумового розвитку школярів у різних її аспектах вивчається багатьма сучасними вітчизняними та зарубіжними вченими-дослідниками, які розробляють проблему розумового розвитку учнів з точки зору потенціального психологічного, соціального та педагогічного впливів. Враховуючи актуальність даної проблеми **метою** нашої статті став теоретико-методологічний аналіз розумового розвитку школярів різних вікових груп.

Результати теоретичного дослідження проблеми. Базову теоретичну основу існуючих досліджень розумового розвитку школярів різного віку утворюють провідні положення про мисленнєві здібності як такі (Н. Бадмаєва), окремі процеси мислення (С. Максименко), процес наукованості (З. Калмикова, Н. Менчинська), індивідуальний стиль розумової діяльності (Л. Собчик), про взаємозв'язок мотивації та розумового розвитку (Л. Божович, В. Мухіна),

характеристики сімейного виховання (О. Захаров, С. Болтівець,) різноманітність структури відносин у соціумі (О. Кононко), фактори психомоторного розвитку (В. Клименко, Л. Роговик) та саморегуляції школярів (М. Боришевський), окремі індивідуальні характеристики, взаємозалежність розумового розвитку та різних розумових здібностей (В. Крутецький), сформованість готовності до учіння (фізичної, психологічної, соціальної), до процесу навчальної діяльності (Н. Гуткіна, В. Мухіна). Значна кількість досліджень вказує на залежність розумового розвитку від фізичного (А. Біне, Т. Ілляшенко, О. Романенко), від обраних методів навчання (А. Новіков), на взаємну залежність самооцінки та розумового розвитку (А. Валлон).

При дослідженні цієї важливої для розвитку школяра проблеми актуальним залишається визначення структурних елементів, які опосередковують сам процес розумового розвитку: поетапність розвитку функціональної асиметрії півкуль головного мозку (В. Леутін, О. Ніколаєва); психомоторних складових (В. Клименко, Л. Роговик), сенсомоторних, мовленнєвих, розумових компонентів (О. Скрипченко), емоційно-вольових, вмотивованість розвивальних процесів, урахування накопичених знань та рівня сформованості здатності до мислення (М. Акімова, В. Козлова). Перспективним є також визначення процесів мислення та психомоторного розвитку, визначення мотивації діяльності, що є чинниками розумовий розвиток школяра у різні вікові періоди.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетними напрямками на яких зосереджена увага сучасної педагогіки і психології є такі: 1) діагностика факторів розумового розвитку учнів; 2) вивчення особливостей самого процесу пізнавальної діяльності; 3) система виховання і навчання розумово обдарованих дітей; 4) розвиток сучасних технологій розумового виховання; 5) розвиток інтелектуальних здібностей; 6) роль навчання у розумову розвитку дитини, його характерні особливості, зміст, а також форми і методи навчання [1; 2; 3].

Більшість дослідників сходяться на тому, що розумовий розвиток - ступінь розвитку в дитини пізнавальних процесів (відчуттів і сприймання, мислення та мовлення, пам'яті й уяви), сформованість уміння міркувати, обґрунтовувати свої думки, діяти адекватно до вимог старших, виявляти інтерес до пізнання навколишнього середовища, здатність швидко і правильно розуміти те, що їй говорять, вибудовувати власні судження, користуватися поняттями й узагальненнями [2].

Відбувається розумовий розвиток дитини одночасно із психічним і є свідченням її інтересів, почуттів тощо. Виявляється він в обсязі, характері та змісті знань, рівні розвитку психічних процесів (відчуттів, сприймання, запам'ятовування, уяви, мислення), пізнавальних здібностей, характері провідної діяльності.

Неабияке значення має й те, як дитина намагається пізнати навколишні предмети і явища, чи виявляє при цьому пізнавальний інтерес, допитливість. Згідно з дослідженнями психологів, темп розумового розвитку в дошкільному віці значно вищий порівняно з пізнішими віковими періодами, а допущені в цей час помилки у вихованні важко подолати в майбутньому.

У розумовому розвитку дитини важливу роль відіграють усі психічні процеси. Пам'ять дає дитині необхідний матеріал для мислення. Вона є основою формування вмінь і навичок. Запам'ятовування збагачує досвід і розширює кругозір, без яких неможливий розвиток здібностей і діяльності дітей [7]. Емоції надають своєрідного забарвлення сприйманню, уявленням, судженням. Пізнавальну діяльність супроводжують такі почуття, як допитливість, сумнів, упевненість, що тісно пов'язані з пізнавальними інтересами.

Одним із важливих показників розумового розвитку дитини є рівень розумової активності - здатності дитини самостійно ставити пізнавальні завдання та знаходити способи їх вирішення. Діти не просто засвоюють знання, а й збагачують цей процес власним досвідом, що зумовлює виникнення нових, оригінальних пропозицій, здогадок. За належної підтримки дорослих діти прагнуть одержати якомога більше нових знань, що має важливе значення для формування їхньої розумової активності [4].

Накопичення певного фонду знань є важливою умовою інтелектуальної і активної пізнавальної діяльності. Без запасу систематизованих знань не може розвиватися жодна цінна якість розуму. Накопичення певного фонду знань учнем передбачає перш за все оволодіння конкретним навчальним матеріалом: фактами, термінологією, символами, іменами, назвами, датами, поняттями різного роду (загальними, частковими, конкретними, абстрактними), зв'язками і залежностями, які існують між ними і знаходять відображення у правилах, законах, закономірностях, формулах. До знань відносять також уявлення про галузі і способи застосування цих знань, а також володіння методами їх використання [6].

Висновки та перспективи подальших розвідок. В цілому, оволодіння інтелектуальними вміннями - це оволодіння навчальними вміннями, або вміннями навчальної діяльності. Нам вже відомо, що навчальні вміння поділяються на загальні навчальні вміння, які використовуються під час вивчення будь-яких навчальних дисциплін, і спеціальні, необхідні для оволодіння знаннями з окремої галузі чи окремої навчальної дисципліни. У зв'язку з цим можемо прийти до висновку, що розумовий розвиток учнів є важливою психологічною проблемою, якій мають приділяти значну увагу сучасні вчителі-предметники, психологи та науковці.

Список використаної літератури

1. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л.И. Божович. – М.: Просвещение, 1968. – 464 с.
2. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения / В.В. Давыдова. – М.: Педагогика, 1996. – 252 с.
3. Забродський М.М. Вікова психологія / М.М. Забродський. – Тернопіль, 2005. – 356 с.
4. Колесіна Т. Діагностика і корекція психічного розвитку дітей / Т. Колесіна // Початкова школа. – К. – 2000. – №6. – С. 40–43.

5. Пільбух Ю.З. Розумово обдарована дитина / Ю.З. Пільбух. – К., 1993. – 124.
6. Талызина Н.Ф. Формирование познавательной деятельности младших школьников / Н.Ф. Талызина. – М.: Просвещение, 1999. – 175 с
7. Черемушкина Л.В. Развитие памяти детей. – Ярославль, 1997. – 192 с.

УДК 378.015.31

О. С.Крамаренко

Взаємозв'язок креативності та успішності навчання у юнацькому віці

Анотація. В статті наведено результати емпіричного дослідження взаємозв'язку креативності та успішності навчання студентів у вищому навчальному закладі, яке дозволило прослідкувати залежність рівня успішності навчання студентів від характеру їх креативності. Встановлено, що зв'язок двох феноменів (творчого та інтелектуального) є прямим, проте слабким: рівень розвитку креативності особистості юнацького віку має опосередкований вплив на рівень його навчальних досягнень.

Ключові слова: креативність, рівень розвитку креативності особистості, успішність навчання, рівень навчальних досягнень.

Крамаренко О.С. Взаимосвязь креативности и успешности обучения в юношеском возрасте.

Аннотация. В статье приведены результаты эмпирического исследования взаимосвязи креативности и успешности обучения студентов в высшем учебном заведении, которое позволило проследить зависимость уровня успешности обучения студентов от характера их креативности. Установлено, что взаимосвязь двух феноменов (творческого и интеллектуального) – прямая, однако слабая: уровень развития креативности личности юношеского возраста имеет посредственное влияние на уровень его учебных достижений.

Ключевые слова: креативность, уровень развития креативности личности, успешность обучения, уровень учебных достижений.

Kramarenko O. S. The relationship of creativity and success of training in adolescence.

Abstract. The article presents the results of empirical research on the relationship of creativity and success of students in higher education, which is possible to trace the dependence of the level of success of students learning the nature of their creativity. It was found that the relationship between the two phenomena (creative and intellectual) - straight, but weak: the level of development of creativity of adolescents person has direct impact on the level of educational achievements.

Key words: creativity, personal level of creativity, success training, the level of educational achievements.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство, яке переступило поріг